

Tata Steel voor de rechter

Vogelaars vechten ontheffing aan om meeuwen te doden

De Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland (SVN) en de Vogel-werkgroep Midden-Kennemerland verzetten zich met morele en financiële steun van de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland verzetten tegen de aan Ta-ta Steel verleende ontheffingen om gedurende vijf jaar tijdens het broedsei-zoen zonder expliciete beperkingen meeuwen te verjagen dan wel te doden op het terrein van het aloude hoogovenbedrijf te Velsen. De provincie Noord-Holland heeft deze ontheffingen verleend. Impressies van een rechtszaak.

De procedure speelt zich eigenlijk af tussen SVN en de provincie, maar Tata Steel is op de zitting van woensdag 13 mei in de Haarlemse rechtbank meer dan nadrukkelijk aanwezig met een mannetje of 8 à 9 onder aanvoering van hun Haagse advocaat Godert van der Feltz.

Advocate Anna Jonkhoff, die optreedt namens eiser SVN, heeft op 30 april een uitvoerig verweerschrift ingediend en Van der Feltz begint meteen wat formaliteiten te debiteren over het te laat indienen en zo, waarop ook Jonkhoff hem verwijt niet al te snel te zijn. De toon is gezet.

De voorzitter van de rechtbank constateert dat er liefst tien beroepsgronden zijn aangevoerd, hetgeen een hoog aantal is, waaruit in de eerste plaats moet blijken dat er geen noodzaak is om een ontheffing te verlenen. Jonkhoff heeft namens SVN en Vogelwerkgroep Midden-Kennemerland gesteld dat die noodzaak hoegenaamd niet is aangetoond.

Dit is de kern van de zaak. We hebben het hier over de Flora- en Faunawet, die er in de allereerste plaats is om planten

KLEINE MANTELMEEUW Foto: René van Rossum

en dieren - in casu vogels - te beschermen. Die bescherming is opgedragen aan de provinciale besturen. Verjagen en - des te meer - doden van vogels kan slechts onder uitzonderlijke omstandigheden, die uitdrukkelijk met een 'checklist' in de wet zijn vastgelegd. In het onderhavige geval zou de noodzaak om nestelende meeuwen te doden te rechtvaardigen zijn, omdat de meeuwen medewerkers zouden aanvallen wanneer deze op - bijvoorbeeld - de daken van het Tata terrein onderhoudswerkzaamheden willen uitvoeren. Daarmee zou zijn voldaan aan het vereiste dat die meeuwen een gevaar zijn voor de veiligheid (en zelfs volksgezondheid).

Is het verjagen en doden van de meeuwen hier werkelijk het enig denkbare middel om het dreigende gevaar af te wenden? Het rechterlijke antwoord op deze vraag valt uit het tijdens de zitting te berde gebrachte maar moeilijk te voorspellen.

Als tweede argument heeft SVN aan-gevoerd dat de mogelijkheden om te doden bovendien veel te ruim (eigenlijk zonder enige beperking) zijn geformuleerd. Ook meent de eisende partij dat er onvoldoende onderzoek is gedaan naar de risico's voor instandhouding van de soort en is er bijvoorbeeld nauwelijks gekeken of de zwaar beschermde Zwartkopmeeuw wellicht ook niet broedt tussen de andere meeuwensoorten. De discussie ter zitting borduurt verder op deze wat meer secundaire bezwaren.

Provincie en Tata erkennen na vragen van de voorzitter impliciet dat de ontheffing qua tekst wellicht onbegrensd lijkt, maar dat dit in de praktijk absoluut niet geval is, omdat van de ontheffing louter en alleen 'incident gestuurd'

gebruik wordt gemaakt. Met andere woorden: meeuwen worden alleen verjaagd en gedood, wanneer er in concreto sprake is van voorvallen waarbij de veiligheid van het personeel in het geding is. Uit de daaropvolgende discussie wordt in elk geval duidelijk dat Tata in deze zaak in het geheel geen preventieve maatregelen neemt om aldus het doden van meeuwen te voorkomen.

De heer Schoordijk, juridisch adviseur van de provincie Noord-Holland, brengt hier maar weer eens de redenering van de provincie naar voren die we ook al kennen uit de door ons gevoerde Smienten-procedure. Uiteraard, zegt hij, zie je het feit dat in voorkomende gevallen wordt opgetreden tegen meeuwen niet terug in de ontheffing. Dat kan ook niet, zegt hij, want je weet immers niet wanneer zo'n incident zich voordoet. Daarom is de verleende ontheffing ook zo breed. Schoordijk: "Die geldt op die plekken, waar dat nodig is". Anders gezegd: in plaats van de ontheffing in de geest van de wet vooraf te verbinden aan relevante voorwaarden wordt een algemene ontheffing verleend met blind vertrouwen in de begunstigde (in dit geval Tata Steel) en met controle achteraf.

Jonkhoff trekt de geloofwaardigheid van dit verhaal ernstig in twijfel. Ze lanceert een reeks opmerkingen over het in gebreke blijven van de provincie en van Tata Steel. "Waarom zijn de gevaarlijke situaties, die zich voordoen, niet in beeld gebracht?" Ze geeft een opsomming over hoe dit elders gebeurt. Bij Defensie komt men dezelfde problemen tegen en daar is keurig opgeschreven hoe met meeuwen om te gaan. De provincie Groningen heeft zelfs een heel programma opgesteld. Ook gemeenten, die zeggen te lijden onder meeuwenoverlast, hebben een plan de campagne over afschrikken, verjagen en wat op

welk moment dient te gebeuren. Met **vooraf** vastgestelde criteria dus in plaats van, enigszins gechargeerd gesteld, 'maar wat doen' en achteraf hopen dat het goed was.

SVN heeft een groot aantal cijfers overhandigd van meeuwendeskundige Fred Cottaar, die al sinds jaar en dag onderzoek doet naar meeuwen in IJmuiden en ook jarenlang - met toestemming van Hoogovens en Corus - heeft geteld op het terrein van - nu - Tata Steel. Uit die cijfers - er is geteld tot en met 2008 - blijkt dat in sommige jaren meer dan de helft van het aantal eieren is verwijderd. Het is ook voorgekomen dat in een jaar 40 procent van de jonge Kleine Mantelmeeuwen is gedood en 30 procent van alle eieren in dat seizoen is verwijderd. Sindsdien is volgens raadsvrouw Jonkhoff een toename te bespeuren in het weghalen van eieren en ook in het doden van een substantieel deel van de jonge meeuwen.

Hans Stapersma, voorzitter van de SVN, meent dat tussen 2008 en 2012 het aantal gedode meeuwen met een factor drie gestegen. Hij baseert dat op de gemiddelde aantallen en trends uit die periode en op basis van door Tata zelf geleverde gegevens over gedode volwassen vogels en het aantal behandelde eieren en jongeren in 2008. De percentages 'behandelde' eieren/jongeren kunnen volgens Stapersma wel eens heel dicht tegen de honderd procent liggen in de periode 2009-2012 op basis van dezelfde gemiddelde aantallen uit de periode 2005-2008.

Hij waagt de veronderstelling dat het Tata te doen is om systematisch alle meeuwen op het bedrijfsterrein uit te roeien. "Doordat er een incident gestuurd beleid wordt gevoerd, is niet zichtbaar hoeveel meeuwen er werkelijk elk jaar worden gedood. En dat is het

kwelijke van de verleende ontheffing," stelt Stapersma. Een ontheffing kan ook dienen om greep te houden op het maximale aantal vogels dat mag worden gedood. En daarvan is bij Tata Steel in het geheel geen sprake. Met het incident gestuurd beleid is in feite een vrijbrief gegeven om zoveel mogelijk meeuwen te doden.

Om die reden noemt Stapersma het van elementair belang dat er een analyse komt van het hele terrein en dat wordt aangegeven, wanneer er sprake is van voorzienbaar onderhoud. Daardoor wordt de controle (in juridische termen de 'handhaving') gemakkelijker en is volgens hem beter toezicht mogelijk. "Dat ontbreekt nu allemaal," aldus Hans Stapersma.

De provincie maakt het zich veel te makkelijk, concludeert ook Jonkhoff. Het aangeven van te treffen preventieve maatregelen zou een zinvolle invulling zijn van de controlerende rol, die de provincie heeft wat betreft beschermde vogelsoorten. Voorts zou de provincie ook een ontheffing voor één jaar kunnen verlenen in plaats van voor vijf jaar, zoals nu het geval is, zodat alerter op nieuwe ontwikkelingen kan worden ingespeeld.

Raadsman Van der Feltz heeft het er maar moeilijk mee. Hij moet toegeven dat er geen onderhoudsschema is, dat rekening houdt met het broedseizoen. En ook op tal van andere punten heeft hij geen antwoord op hoe een en ander geregeld is. "Het is een ontzettend groot terrein", verzucht hij om aan te geven dat hij op tal van vragen geen antwoord heeft.

"Het doel van de wet is bescherming te realiseren," herinnert de rechter de aanwezigen, "ook door het onderhoud

in beeld te brengen.” Een zorgvuldige planning kan immers het doden van veel meeuwen voorkomen. Van der Feltz lijkt door deze opmerking in verlegenheid gebracht en weet niet anders te reageren dan met: “Weet u wel hoeveel werk het is om alles op zo’n groot terrein in beeld te brengen.”

Tijdens de behandeling van de zaak wordt ook nog gesproken over de wijze van meeuwen doden (de jonge meeuwen wordt simpelweg de nek omgedraaid) en over het belang van instandhouding van de populatie. Over dat belang is iedereen het eens, maar over hoe dat te berekenen lopen de meningen uiteen. Hoe het ook zij, de provincie heeft de plicht daar in elk geval heel zorgvuldig naar te kijken. Ook daar is eenieder het wel over eens. Temeer, omdat het hier gaat over een grote, specifieke lokale populatie, die zeker van belang is voor het aantal meeuwen in de regio.

Onomkeerbaar feit is dat de vos deze vogels het broeden in de duinen onmogelijk heeft gemaakt en daarmee de

facto uit de duinen heeft verjaagd. Op bedrijfsterreinen veroorzaken ze vervolgens de minste overlast. Omgekeerd zijn deze terreinen heel belangrijk voor meeuwen. Duidelijk is ook dat risico’s voor het personeel moeten worden uitgesloten, maar wel gecontroleerd en voor zover mogelijk bij voorkeur via preventieve maatregelen.

Een goed gecontroleerd beheerplan, zoals dat door veel instellingen op veel plaatsen in Nederland wordt toegepast, zou het probleem bij Tata Steel beheersbaar maken. Zonder zo’n beheerplan geeft de provincie carte blanche aan Tata Steel om de meeuwenkolonie mettertijd uit te roeien. Het ligt dan ook voor de hand dat de rechtbank de huidige ontheffing vernietigt en dat de provincie een beheerplan maakt, waarin staat hoe Tata Steel de komende jaren zich met de meeuwen moet verzoenen.

Uitspraak volgt.

■ Jan Kuys
Freek Kamst

Vrijwilliger gezocht voor activiteitencommissie

Omdat Martijn Korthorst gestopt is met het organiseren van excursies en lezingen, zoekt de Vogelwerkgroep nieuwe mensen. Er is al een gegadigde, maar het zou mooi zijn als er nog een of twee personen mee willen doen. In de zomer van 2015 beleggen we een avond om met elkaar kennis te maken en te horen hoeveel werk het is. Heb je misschien belangstelling? Heb je wat tijd en vind je het leuk om dingen te organiseren? Bel of mail dan even met j.stuart@planet.nl, 06-53129644 of annet.brouwer@telfort.nl, 023-5731632.

PS. Het gaat niet per sé om het zelf leiden van excursies. Dat mag natuurlijk wel, maar er zijn binnen de Vogelwerkgroep veel mensen die dat heel goed kunnen doen.